

Sivistysvaliokunnalle 19.5.2022

Asia: Tekijänoikeuslain uudistus, HE 43/2022

Suomen Säveltäjät ry esittää seuraavia huomioita esityksestä:

1. Opetuskysymyksissä hallituksen esitys on onnistunut.

Esitys on tasapainoinen ratkaisu asiassa: se turvaa sekä tekijöiden neuvotteluaseman että helpottaa teosten käyttöä opetuksen tarpeet huomioiden. Kannatamme säädösten viemistä lakiin esityksen mukaisesti.

2. Sopimussuhteiden säätely vaatii vielä parannuksia

Säveltäjien kannalta olennaisimmat säännökset liittyvät heikomman osapuolen eli tekijän suojaamiseen sopimussuhteissa, joka on DSM-direktiivin keskeinen tavoite.

28 a §: Oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen.

Pidämme tärkeänä, että tämä direktiivin keskeinen kohta tulee kirjatuksi tekijänoikeuslakiin ja kannatamme säännöstä sellaisenaan.

30 a §: Selvitys teoksen hyödyntämisestä

Jotta tekijä voi arvioida, onko hänen saamansa korvaus asianmukainen, olisi hänen saatava tietoa kaikista kohtuullistamisen perusteina olevista asioista, erityisesti teoksen käyttötavoista ja käytön määrästä. Tämän säännöksen on oltava vahva - se on edellytys muiden sopimuspykälien toimivuudelle.

Tietoa on direktiivin mukaan toimitettava kaikista hyödyntämistavoista ja kaikista kyseeseen tulevista tuloista maailmanlaajuisesti. Tekijän on tietojen perusteella voitava arvioida kyseisten oikeuksien taloudellinen arvo. Direktiiviin nähden hallituksen esitys on suppea, sillä selvityksen antamisen saa taloudellisen rasituksen perusteella ensinnäkin rajata siihen, "mitä kohtuudella voidaan odottaa". Odotettavaa on, että tällä epäselvällä perusteella moni selvitys jää antamatta.

Vielä hankalampi rajaus on säädöksen kohta: "selvitys on annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään". Esimerkiksi kertakorvauksella lunastetun oopperateoksen laaja käyttö maksuttomana streamina tai yleisradiotoiminnassa ovat tällaisia. Tämän kaltaisella kirjauksella olisi lisäksi haitallinen seuraus siihen, että oikeuksia yhä useammin haluttaisiin ostaa juuri kertakorvauksella niin, että käytön määrällä ei ole vaikutusta korvaukseen – tällöin voi päästä eroon myös selvityselvällisyydestä.

Näin ollen perustelutekstissä s. 101 (ensimmäinen kappale) esiin tuotu ei pidä paikkaansa: *”Jos käyttäjällä ei ole ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus ei riipu teoksen käytön laajuudesta, selvitys ei voisi sisältää tekijän kannalta merkityksellistä tietoa.”*

Pyydämme valiokuntaa mahdollisuuksien mukaan toteamaan, että kohtuullistamisen (29 §) kannalta voi olla olennaista saada käytön laajuudesta tietoja, vaikka korvaus olisi ollut ns. kertakorvaus eikä teoksesta ole suoria tuloja.

Muutosehdotus: poistetaan 30 a §:stä lause ”Selvitys on annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään”.

Eräänä vaihtoehtona on myös lisätä, että selvitystä voi vaatia aina, kun se on tarpeen 29 §:n mukaisen kohtuullistamisen kriteerien arvioimiseksi. Lakiin voidaan myös lisätä jonkinlainen täydentävä määritelmä merkityksellisestä hyödyntämisestä, jossa teoksen taloudellinen arvo on merkittävä, vaikka luovutuksensaajalla ei ole ollut suoria tuloja teoksesta eikä korvaus ole ollut sidottu käyttömäärään.

30 b §: Oikeudenluovutuksen peruuttaminen

Direktiivin vaatima suojataso on matala, sillä se koskettaa peruuttamisoikeutta tilanteissa, joissa oikeudet on luovutettu taholle, joka ei lainkaan hyödynnä sitä, esimerkiksi julkaise teosta. Tulevaisuuden uudistuksia ajatellen olisi hyvä todeta, että nykyaikaisissa sopimuksissa tekijältä oikeudet saaneen tahon tulisi hyödyntää oikeuksia aktiivisesti koko sopimuksen voimassaoloajan. Tämä periaate näkyy esimerkiksi musiikkikustantamisen mallisopimuksissa. Eri alojen käytännöt ja mahdollinen kollektiivinen sopiminen muodostunevat tässä tilanteessa paremmiksi suojakeinoiksi kuin heikoksi jäävä lain kirjain.

Varsinkin kun säännös on näin suppea, peruuttamisoikeus tulisi ulottaa työsuhteissa luovutettuihin teoksiin.

Kohtuuhintainen riitojenratkaisu puuttuu

Kaikki edellämainitut suojakeinot saattavat jäädä käyttämättä, sillä kuten direktiivin tekstissä sanotaan, tekijöillä on korkea kynnyks viedä asiansa oikeuteen tai välimiesmenettelyyn. Kulut ja riskit ovat korkeat, mutta yksittäinen sopimus arvoltaan yleensä melko pieni. Ratkaisu olisi elin tai lautakunta, joka voisi antaa maksutta tai pienellä käsittelymaksulla suosituksia sopivasta korvauksesta.

Toivomus: Pyydämme valiokuntaa lausumaan, että tulevaisuudessa tulisi selvittää, voidaanko perustaa elin, joka antaisi suosituksia direktiivin 3 luvun mukaisissa sopivan korvauksen kysymyksissä.

3. Verkkosisällönjakopalvelut: 6 a luku

Esitys onnistuu toteuttamaan DSM-direktiivin 17 artiklan herkkää tasapainoa varsin hyvin. Nyt sääntelyratkaisu toteuttaa direktiivin tavoitteet ja voimme pääosin kannattaa ehdotusta. Yhdymme Teoston parannusehdotuksiin (esimerkiksi 55 b 1 momentin tulisi sanamuodoltaan sisältää yleisön saataviin saattaminen, jotta vastaa direktiiviä ja 55 f § 2 mom kohta ”suurella todennäköisyydellä” tulisi poistaa direktiiviin kuulumattomana).

Eryteisesti haluamme nostaa esiin ongelmat, jotka liittyvät 55 j §:n ”kohtuulliseen hyvitykseen teoksen perusteettomasta estosta tai poistosta”. Säädös on tarpeeton, sillä samassa laissa on säännökset vahingonkorvauksesta. Säädös on kohtuuton, sillä ei se sisällä edes edellytystä siitä, että poistopyynnön tekijä tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää eston olevan perusteeton. Säveltäjillä olisi niin korkea kynnyksensä uskaltaa pyytää poistamaan luvattomia teoksia palveluista, että pelotevaikutuksen seurauksena koko järjestelmän toimivuus heikkenisi.

Tärkein muutosehdotus: poistetaan 55 j §.

4. Muut kohdat: parodiapoikkeusta täsmennettävä (23 a §)

Teosten käyttö parodiassa on ollut sallittua tähänkin asti, kunhan aikaansaatu tuotosta voidaan pitää teoskynnyksen ylittävänä itsenäisenä teoksena. Nyt ehdotettavassa säädöksessä on direktiivitasolla kyse käyttäjän suojaamisesta ”käyttäjän ladatessa sisällönjakopalveluihin käyttäjälähtöistä sisältöä”, joka mahdollistaa esimerkiksi ns. meemien tekemisen. Esityksessä rajauksena on ainoastaan ”hyvän tavan mukaisesti”.

Muutosehdotus: 23 a § rajataan koskemaan direktiivin mukaisesti vain verkkosisällönjakopalveluita.

Helsingissä 18.5.2022

Suomen Säveltäjät ry

Vappu Verronen
Toiminnanjohtaja

Suomen Säveltäjät ry on vuonna 1945 perustettu säveltäjien taiteilijajärjestö. Yhdistys tarjoaa puitteet eri puolilla maata ammattiaan harjoittavien taidemusiikin säveltäjien yhteisölle ja järjestää ammattiin liittyvää koulutusta, neuvontaa ja jäsenpalveluita. Se edistää suomalaista luovaa säveltaidetta sekä valvoo ja tukee säveltäjien taiteellisia, ammatillisia ja taloudellisia etuja sekä yhteiskunnallista arvostusta. Yhdistyksen tavoite on, että Suomen säveltäjillä on hyvät edellytykset harjoittaa ammattiaan ja elävien säveltäjien asema taidemusiikissa vahvistuu.